

SOMMER OG SOL OVER DOGME

Nu nærmer tiden sig, hvor vi alle sammen gearer ned for at hellige os ferie og afslapning, og det er der også god brug for. Vores ambitioner for Dogme 2000 giver arbejde ud i de mindste kroge, og det første halvår af 2007 har ikke været nogen undtagelse. Jeg synes, det er flot, at så mange mennesker lægger ressourcer og energi i miljøets tjeneste.

2007 er børnenes år

Der er altid tid til børn, men i år sætter vi særligt fokus på temaet Børn & Miljø i uge 37 i alle Dogme Kommunerne. Aktiviteterne spænder vidt fra klimakampagne over æblemøsteri til miljømærkede babyprodukter, og afspejler derved fint Dogme Kommunernes mangfoldighed. I dette nummer af Dogme Posten kan du læse lidt om, hvad der kommer til at ske i uge 37. Efterhånden som kommunernes programmer falder på plads, vil de blive lagt ud på www.dogme2000.dk

Inspirationstur for pædagoger og andet godtfolk

En af styrkerne i Dogme er absolut vores erfaringsudveksling. Det valgte Miljøcertificeringsgruppen at gøre mere ved. Så i maj drog en stor flok pædagoger og andre nysgerrige til Malmø for at se nærmere på, hvordan svenske daginstitutioner inddrager miljøet i hverdagen. Og det var bestemt et besøg værd – læs Anita Pedersens begejstrede fortælling på side 5.

Jeg håber, andre lader sig inspirere til lignende arrangementer, der kan styrke vores vidensdeling.

Udbredelse af Dogme 2000

Så er vi endnu en gang blevet synlige, i hvert fald på Europakortet. På konferencen "Hållbar utveckling på lokal nivå" i Malmø fortalte Karin Langendorf, Ballerup og Jette Thomsen, Albertslund om Dogme-samarbejdet og om Life-gruppens arbejde med forankring.

Og i Bruxelles på udstillingen "Green Week" var der livlig aktivitet ved Dogme-standen.

God læselyst!

Med ønske om en god sommer til jer alle
Helle Tiedemann

Læs i dette nummer om:

- Kemikalier
- Naturinstitutioner i Malmö
- Efterårskonference
- Green Week i Bruxelles
- Børn og Miljø Uge
- Aktiviteter for børn i Herning

KEMIKALIEGRUPPEN OG DENS ARBEJDE - DESVÆRRE MERE OG MERE RELEVANT

Af Hasse Højmark og Per Boesgaard (projektleder),
Kemikaliegruppen

Projektgruppen Kemikalier er én af de 5 arbejdsgrupper i Life-projektet, hvis årelange og imponerende indsats er ved at slutte, mens kampen mod kemikaliers påvirkning af miljø og sundhed fortsætter.

Kemikalier fremstår som en af vor tids største udfordringer med hensyn til miljø og sundhed. Industrielle kemiske produkter har meget vid udbredelse i det moderne samfund af den grund, at der opnås uundværlige nyttevirkninger. Problemet var og er dog fortsat, at de 50.000 til 100.000 stoffer som er i omløb, har meget bred anvendelse, selv om der kun findes data om miljø- og sundhedsskadelige effekter for en mindre del af dem. Denne situation er brudt i Europa i forbindelse med den vedtagne REACH-forordning - som dog først bliver ført ud i livet gennem en periode på 15 år. Forordningen er især rettet mod den værste del af de mange kemiske stoffer som udgør "toppen af isbjerget" og en supplerende indsats er fortsat påkrævet.

Som det fremgår af medierne den sidste tid så er problemerne tiltagende: - *Vi står med en reproduktionskrise, som vi bør se på med lige så stor alvor som den globale opvarmning* (Niels E. Skakkebæk, professor) Og det hedder videre: - *Vi er ikke kun udsat for ét stof, vi er udsat for mange, og vi ved meget lidt om hvordan de virker i kombination med hinanden* (Anna-Maria Andersson, forskningsleder på Center for Vækst og Reproduktion på Rigshospitalet).

Gruppens arbejde

En stor del af gruppens arbejde har haft til formål at udvikle værktøjer/redskaber samt at afprøve udvalgte af disse i form af tests. Men inden da har der været brugt meget tid og mange kræfter på at vælge problematiske kemiske stoffer/stofgrupper ud. Ved denne udvælgelse endte vi med 13 væsentlige, problematiske stoffer. Stoffene eller stofgrupperne er:

- Kviksølv
- Bromerede flammehæmmere
- Plastblødgørere (phthalater)
- Nonylphenoler - hormonforstyrrende. En større stofgruppe, som anvendes i bl.a. maling og lak, hærdere og lim, samt evt. også i rengøringsmidler
- Chlorerede opløsningsmidler - affedtningsmiddel, stort problem i jord og grundvand

- Chlorerede paraffiner - Lim, køle- og smøremidler, skæreolier, maling og plast og som brandhæmmere
- PFOS (perfluorooktansulfonater) er en stor gruppe stoffer, der har et højt indhold af fluor
- Aktiv-stoffer i pesticider
- PAH - Polyaromatiske kulbrinter er kræftfremkaldende og forekommer i miljøet som resultat af dårlig forbrænding
- Kreosot – findes i tjære og er kræftfremkaldende
- Tunge kulbrinter - anvendes i maling, fortyndere, voks, pudsemidler og affedtningsmidler og specielt i renserier
- Andre olieprodukter

Ud fra ovenstående viden om i hvilke produkter disse stoffer findes, er der udpeget 10 indsatsområder, som er følgende:

- Amalgam
- Elektronik
- Malervarer
- Legetøj
- Blød PVC
- Tøj/tekstiler
- Rengøringsmidler
- Autoplejemidler
- Pesticider
- Kosmetik

Inden for disse indsatsområder er der gennemført test af forskellige typer af værktøjer eller redskaber som f.eks. temamøde, oprettelse af hjemmeside, information via foldere osv.

Nedenstående skema viser eksempler på udvalgte tests opstillet. Redskaber eller værktøjer er markeret med **fed**.

Indsatsområde	Borgere	Virksomheder	Kommunen selv
Elektronik			<i>København</i> Vurdering af bromerede flammehæmmere i grønne indkøb Temamøde om grønne indkøb
Produkter til personlig pleje/kosmetik	<i>Herning</i> Produktvurderinger på hjemmeside <i>Fredericia</i> Information og temamøder		<i>Fredericia</i> Information og temamøder

Gruppens arbejde, herunder opsamling og evaluering er samlet i gruppens rapport *Reduktion af kemikalietrykket - Indsats i kommunerne*. Denne rapport bliver tilgængelig på Dogme2000 hjemmesiden i løbet af efteråret 2007.

Det er hensigten, at gruppens arbejde og rapporten kan anvendes til at:

- Støtte kommuner i at vælge en egnet indsats på kemikalieområdet
- Pege på de væsentligste indsatsområder samt at pege på relevante værktøjer
- Inspirere kommunerne til at udarbejde egne kemikaliehandlingsplaner

Rapporten vil tillige kunne anvendes af kommuner, byer og regionale enheder uden for Danmark, dog med det forbehold, at både miljø- og sundhedsproblemer og handlemuligheder kan være anderledes end i Danmark.

Perspektiver og udfordringer

Hvordan ser det så ud for det videre forløb – hvad er mulighederne for, at gruppens anstrengelser vil blive anvendt i såvel Dogme- som øvrige kommuner rundt om i landet? Vi ser følgende faldgruber og forhindringer:

Som kommune og myndighed er vi ofte

- **Navlebeskuende** (hvad mon de andre kommuner har gjort?)

- **Fortraditionelt tænkende** (kan det passes ind i vores øvrige tilsynsarbejde?)
- **Ikke trænet i innovativ tænkning** (vi går ikke brancherne på klingen med hensyn til udviklingsbehov, vi tager til takke med det, der allerede foreligger, også når det gælder informationsmateriale)
- **Ikke vant til eksternt samspil og samarbejde** (vi kommer til et møde hist og pist for at lytte)
- **Tøvende med at afsætte penge, tid og midler**
- **Balancerende mellem den gode historie til politikerne og så at sætte ordentligt skub i indsatsen** (sådan agerer en politisk organisation)

Omvendt har vi følgende styrker og muligheder:

- Vi er blandt landets største "virksomheder" med mange institutioner, hvor vi kan "feje for egen dør", fx via grønne indkøb, og dermed præge markedet og udviklingen
- Kommunerne er tæt på borgerne
- Kommunerne er tæt på virksomhederne
- Kommunerne kan derfor drage nytte af de samspil, der kan opnås med de 3 nævnte parter

Vi ser frem til at diskutere dette og meget andet på den afsluttende Dogme-Life konference d.24-25. oktober i år.

Følgende deltagere har været en del af gruppen i projektperioden.

Albertslund Kommune: Lars Bertholdt

Ballerup Kommune: Lill Dueholm

Fredericia Kommune: Hanne Dahl, Ellen Olesen, Toke Vinther

Herning Kommune: Monica Klitgaard Hansen

Københavns Kommune: Hasse Højmark, Gunver Heidemann, Michael Hastrup og Per Boesgaard

BØRN OG NATUR PÅ UTEFÖRSKOLAN STOCK OCH STEN

Af Anita Monnerup Pedersen, pædagogisk konsulent i Albertslund,
medlem af Dogmearbejdsgruppen om miljøcertificering

*Pædagoger fra Ballerup, Albertslund
og København*

Bøgetræerne er just sprunget ud. Forårets overdådighed tilsmiler os, da vi ankommer til naturbørnehaven Stock och Sten i Malmø.

En gruppe børn på tre-fire år pjasker i en stor vandpyt, så det sprøjter i kaskader rundt om dem. Et barn hælder vand fra en spand over i en anden – langsomt og med stor koncentration. Børnene har orange veste på, så alle kan se, hvor de hører til.

55 pædagoger fra Ballerup, Albertslund og København er på studietur til vores nærmeste nordiske nabo, for ved selvsyn at opleve naturbørnehaven og høre svenske pædagoger fortælle om deres pædagogiske metoder.

Naturbørnehaven består af fem afdelinger med i alt 100 børn. Børnehaverne er placeret i en stor park Pildammsparken midt i Malmø by.

Alt foregår udendørs 12 måneder om året.

Der er opført tre små skure, hvor der ikke er el, vand og varme, og så er der to mindre gamle teglstenshuse fra 1800-tallet.

Da vi træder ind i mørket i "skurbørnehaven" Heksen, ser vi et puslebord. Ved siden af puslebordet står en termokande – varmt vand skal der til, når lille Oskar på et år skal have ren ble.

I reolen ved siden af står der mange små kasser med tøj og private ejendele til det enkelte barn.

Udenfor står der en lang række vogne med blå soveposer i, her sover børnene til middag hele året rundt. Hvis det regner eller sner, bliver der sat en presenning op over de sovende børn.

Undersøgelser dokumenterer, at børn i naturbørnehaver har færre sygedage, bedre motorik og koncentrationsevne end børn i traditionelle børnehaver.

Børnene leger ude hele året

Naturbørnehaverne arbejder målrettet med natur, bevægelse og kreativitet.

- Vi arbejder målrettet med læring, fortæller vores guide Marie, som selv er pædagog i børnehaven.

Marie slår ud med armene, mens hun fortæller om, hvordan de bruger naturens egne materialer i stort set alle aktiviteter.

- Når vi arbejder med matematik, så bruger vi fx pinde til mængderegning eller til at lære at tælle med.

Vi fortsætter gennem parken. Lidt efter går vi forbi et bord med legoklodser. Der sidder ingen børn ved bordet. Ellers består legepladsen af omgivelserne i parken - en stejl mudderbakke børnene kan rulle ned af, hytter af grene, bål og en masse store gamle bøgetræer.

Der er ingen problemer med støj og larm - tinitus er et ukendt begreb i en naturbørnehave

Børnehaverne eller førskolarne, som de hedder i Sverige, er under stærk stats- og kommunal styring. Det betyder bl.a., at pædagogerne udarbejder individuelle handleplaner for alle børn.

Pædagogerne fra Ballerup, Albertslund og København er meget interesserede i de materialer, som de svenske pædagoger bruger forud for beskrivelserne af det enkelte barn. Vi ser det materiale, de bruger til at vurdere et barns motoriske udvikling med.

Jeg hører en gruppe pædagoger drøfte, hvorledes test og prøver påvirker børn. Et spørgsmål fra en af pædagogerne hænger i luften: - Hvordan kan vi se på barnets ressourcer - når vi skal se efter alt det, de ikke kan?

Børnehaven er ikke indhegnet. Et tykt reb på jorden viser grænsen for, hvor langt børnene må gå væk. Marie siger: - Børnene lærer hurtigt, hvad rebet betyder. Vi holder ekstra øje med de nye børn, og så er børnene rigtigt gode til at regulere hinanden.

Bussen venter på os, og vores maver minder os om, at det er frokosttid. Vi tager afsked med personalet i Stock och Sten, og takker for alle de mange gode ideer, vi tager med os hjem.

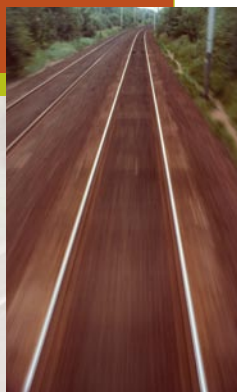
Da vi kommer ind i bussen tager vores svenske guide Rebecca mikrofonen. Hun deltager i Dogmegruppen for miljøcertificering af skoler og daginstitutioner sammen med Lisbeth, Mads og jeg. Rebecca giver os en guidet tur gennem Malmøs gader hen til frokostrestauranten, inden turen går videre til vores næste besøg på henholdsvis en skole og en daginstitution, som arbejder bevidst med miljø.

Børnene spiser deres varme mad udenfor. Hvert barn har siddeunderlag, og hver sin lille vanddunk.

Sæt kryds i kalenderen den 24. og 25. oktober 2007

Der er **Dogme-Life Konference** i Fredericia

Onsdag sætter vi fokus på temaerne Klima og Natur med en række workshops.

Torsdag er det Life-dag, hvor arbejdsgruppernes resultater vil blive præsenteret både i form af en håndbog og i form af en eftermiddag med workshops.

For udenlandske gæster vil der onsdag være besigtigelsestur og torsdag en workshop om Dogme-konceptet og hovedpointerne fra Lifegrupperne. Disse arrangementer foregår naturligvis på engelsk.

Til forskel fra tidligere år er Efterårskonferencen åben for alle. Program med tilmelding vil blive distribueret og lagt på www.dogme2000.dk i sensommeren.

Tilmeld dig DogmePosten

Vil du fremover modtage DogmePosten? Klik ind på www.dogme2000.dk og tilmeld dig, så vil du automatisk modtage DogmePosten.

GREEN WEEK I BRUXELLES

Af Karin Langendorf, Dogme Sekretariatet

Green Week er stedet, hvor europæiske kommuner, institutioner, virksomheder og samarbejder udstiller deres miljøprojekter og kommer i snak med andre, der arbejder med miljø i Europa.

Dogme 2000 havde i år en stand på udstillingen. Fokus var samarbejde mellem kommuner, og mange var forbi for at høre om, hvordan vi arbejder og hvad vi får ud af det.

En hånddrevet racerbane var med til at lokke folk til Dogme-standen

Standen blev bemandet af skiftende Dogme medarbejdere. Her er det Michael Hastrup (København), Karin Langendorf (Ballerup), Susanne Boisen (København), Jette Thomsen (Albertslund) og Jesper Thomsen (Herning)

Trine Baarstrøm (Ballerup) på standen i et stille øjeblik

Gennem økologiske æbler og pærer fik mange en smagsprøve på Dogme samarbejdet

Tyrkisk TV interviewer Per Boesgaard fra København

MILJØUGE FOR BØRN I DOGME KOMMUNERNE

Teaterforestillinger, grønne inspirationsdage og økologisk småbørnsmad er blot nogle af de aktiviteter, som Dogme Kommunerne vil tilbyde børnene den anden uge i september. Under det fælles tema "Børn & Miljø" bliver der iværksat lokale aktiviteter, som skal gøre børnene nysgerrige og opmærksomme på det miljø, de skal vokse op i.

I uge 37 går det løs, og de fleste af kommunerne er i gang med at planlægge, hvad der skal ske lokalt. Indtil videre er der følgende på programmet:

- København afholder den årlige Miljøfestival med mange aktiviteter rettet mod børn
- Kolding vil samarbejde med kommunens skoler om temaerne vand, is og klima, der lægger op til Naturvidenskabsfestivalen i uge 38 og 39
- Fredericia har et arrangement i Madsby Legepark
- Herning inviterer børnehaver og dagplejere til Grøn Inspirationsdag og igangsætter klimaforbud rettet mod 3.-6. klasse
- Ballerup arrangerer en miljøuge med bl.a. teaterforestillinger, vandkampagne og heksebryg

Efterhånden som aktiviteterne falder på plads, vil der blive lagt en oversigt på www.dogme2000.dk under Børn & Miljø

MILJØPALET FOR BØRN I HERNING

I Herning Kommune har der været fokus på børn og miljø i de sidste år. Problematikken omkring børn og miljø har flere aspekter. Vi skal være opmærksomme på, hvordan vores børn påvirkes af det miljø, vi omgiver dem med og samtidig skal vi informere om, hvordan vi og vores børn påvirker miljøet. Resultatet er blevet et bredt spektrum af formidling til institutioner og borgere.

Af Winnie Post, Herning Kommune

Sammen med en række engagerede daginstitutioner i Herning Kommune blev Grønt Råd oprettet i 2000. Igennem dette arbejde er der taget initiativ til en række arrangementer siden rådet startede. En af de succesfulde og gentagne arrangementer er Grøn Inspirationsdag. Denne årlige begivenhed trækker over 1000 besøgende til og rækker dermed ud til en stor del af daginstitutioner og dagplejere i kommunen.

Grønne Spirer flag til daginstitutioner

Naturvejledere og Grøn Guide arbejder i år på at få flere daginstitutioner til at blive opmærksomme på Grønne Spirer flaget. Der er allerede en institution i Herning Kommune, som på nuværende tidspunkt har flaget. Og flere er allerede godt i gang med det indledende arbejde forud for, at flaget kan hejses. Vi forventer, at mindst tre andre institutioner modtager Grønne Spirer flaget inden udgangen af 2007.

Grønt Nyhedsbrev

Ca. fire gange om året modtager daginstitutioner, dagplejere og som noget nyt skolerne i Herning Kommune et Grønt Nyhedsbrev. Nyhedsbrevet skal virke som en konstant påmindelse om vigtigheden af at bibeholde bevidstheden omkring børn og miljø i hverdagen.

Økologi i kommunale institutioner

I de kommunale institutioner bliver der arbejdet på, at bringe forbruget af økologiske fødevarer op over de nuværende 40 %. Derfor er der for nylig gennemført en kampagne rettet mod daginstitutionerne for at gøre opmærksom på vores Dogmeforpligtelse og de miljømæssige og menneskelige fordele ved økologi. Som idéprojekt ligger et samarbejde med en eller flere dagplejere. De skal "klædes på" til at virke som inspiratorer for økologisk tankegang i den dagplejegruppe de tilhører.

Naturskoler og -legepladser

Med henblik på de skolesøgende børn er der et løbende samarbejde med nogle af kommunens naturvejledere, som blandt andet igennem Naturskolerne har masser af forskellige tilbud til børn og unge. To skoler har grønt flag og flere skoler arbejder med kost og sundhed i deres temaarbejde.

Herning Kommune har mere end ti naturlegepladser. Legepladserne kan frit benyttes af alle børn og unge til fysiske udfoldelser i naturlige og udfordrende omgivelser. I forbindelse med nogle af legepladserne er der oprettet shelterpladser, hvor det er muligt at overnatte.

Børn og Miljø uge i Herning

I uge 37 er der planlagt Grøn Inspirationsdag for alle daginstitutioner og dagplejere i Herning Kommune. I år vil der være en udstilling om den nationale klimakampagne, æblemøsteri, fælles partering af økologiske ørred og meget andet med fokus på en grønnere og mere miljøvenlig hverdag.

Ansvarshavende redaktion: Grønt Sekretariat, Ballerup Kommune
Tlf.: 44 77 22 94 - mail: pst@balk.dk